

POSTANOWIENIE

Dnia 4 września 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Świecki (przewodniczący)

SSN Małgorzata Gierszon

SSN Kazimierz Klugiewicz (sprawozdawca)

Protokolant Paweł Bartczak

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Marka Zajkowskiego,
w sprawie R. Ł.

uniewinnionego od zarzutu popełnienia czynu z art. 178a § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 4 września 2025 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na niekorzyść

od wyroku Sądu Okręgowego w Kaliszu

z dnia 26 marca 2024 r., sygn. akt IV Ka 399/24

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w Kępnie

z dnia 17 sierpnia 2023 r., sygn. akt II K 676/22,

**oddala kasację i wydatkami postępowania kasacyjnego
obciąża Skarb Państwa.**

[J.J.]

UZASADNIENIE

R.Ł. został oskarżony o to, że w dniu 18 września 2022 roku, w R. woj. [...],
kierował po drodze publicznej samochodem osobowym marki F., o nr rej (...),
znajdując się w stanie nietrzeźwości 0,55 mg/l alkoholu w wydychanym powietrzu,

tj. o występek z art. 178a § 1 k.k.

Sąd Rejonowy w Kępnie wyrokiem z dnia 17 sierpnia 2023 r. sygn. akt II K 676/22:

1. uznał oskarżonego R.Ł. za winnego popełnienia czynu opisanego w części wstępnej wyroku, stanowiącego występek z art. 178a § 1 k.k. i za to na podstawie art. 178a § 1 k.k. wymierzył mu karę 200 stawek dziennych grzywny po 10 złotych każda, zaliczając na poczet tej kary okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie;
2. na podstawie art. 42 § 2 k.k. orzekł wobec oskarżonego zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym na okres 3 lat, zaliczając na poczet tego środka karnego okres zatrzymania prawa jazdy;
3. na podstawie art. 43a § 2 k.k. orzekł od oskarżonego świadczenie pieniężne na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej w kwocie 5000 złotych.

Od powyższego wyroku apelację wniósł obrońca oskarżonego, który – podnosząc zarzuty obrazy przepisów postępowania, mającej istotny wpływ na treść wydanego w niniejszej sprawie wyroku (art. 7 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k. w zw. z art. 424 § 1 pkt 1 k.p.k.; art. 7 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k. w zw. z art. 424 § 1 pkt 1 k.p.k.; art. 167 k.p.k. w zw. z art. 366 k.p.k.; art. 5 § 2 k.p.k.) oraz zarzut błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego orzeczenia, który miał istotny wpływ na jego treść – wniósł o zmianę kwalifikacji zarzucanego oskarżonemu czynu na wykroczenie, ewentualnie zmianę zaskarżonego wyroku poprzez warunkowe umorzenie postępowania karnego wobec oskarżonego w oparciu o art. 66 § 1 k.k. i art. 67 § 2 k.k. na okres 3 lat próby, orzeczenie środka karnego w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres roku oraz orzeczenie wobec oskarżonego świadczenia pieniężnego na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej w kwocie 5000 zł, ewentualnie zmianę zaskarżonego wyroku poprzez orzeczenie środka karnego w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 3 lat z wyłączeniem kategorii C oraz C+E.

Sąd Okręgowy w Kaliszu wyrokiem z dnia 26 marca 2024 r., sygn. akt IV Ka 399/24, zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że uniewinnił oskarżonego od zarzuconego mu występk.

Wyrok Sądu II instancji został zaskarżony przez Prokuratora Generalnego na niekorzyść oskarżonego. We wniesionej kasacji podniósł on zarzut rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia przepisów prawa procesowego – art. 440 k.p.k. w zw. z art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 434 § 1 k.p.k. w zw. z art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k., polegającego na niesłusznej zmianie wyroku Sądu Rejonowego w Kępnie poprzez uniewinnienie oskarżonego R.Ł. od popełnienia czynu z art. 178a § 1 k.k., na skutek błędnego uznania, że wyrok Sądu I instancji dotknięty był nieprawidłowością skutkującą zdekompletowaniem znamion przypisanego oskarżonemu czynu, której wyeliminowanie przez Sąd II instancji, wobec braku środka odwoławczego wniesionego na niekorzyść oskarżonego, naruszyłoby określony w przepisie art. 434 § 1 k.p.k. zakaz *reformationis in peius*.

Na podstawie tak sformułowanego zarzutu Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Kaliszu.

Obrońca, odnosząc się do ww. kasacji, wniósł o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje.

Kasacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Na wstępie należy przypomnieć, że: „art. 440 k.p.k. z uwagi na swój wyjątkowy charakter, może mieć zastosowanie tylko wtedy, gdy popełnione przez sąd pierwszej instancji uchybienia procesowe są rażące i ponadto miały - nie tylko potencjalny, ale realny, rzeczywisty wpływ na treść wyroku. (...) Rażąca niesprawiedliwość orzeczenia sądu odwoławczego ma miejsce wtedy, gdy sąd ten pominął lub nie zauważył takich uchybień popełnionych przez sąd, niewątpliwych i bezspornych, które w sposób znaczący mogą stanowić o naruszeniu przez orzeczenie między innymi zasady sprawiedliwej represji” (*postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2021 r., II KK 138/21, LEX nr 3245229; zob. też: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2024 r., III KK 508/24, LEX nr 3783380*). Jeżeli zatem autor kasacji dopatruje się uchybienia dotyczącego naruszenia przepisów prawa procesowego, to obraza tych unormowań musi mieć

charakter ewidentny i szczególnie doniosły, a takich Sąd Najwyższy w przedmiotowej sprawie się nie dopatrzył.

O ile zatem na gruncie niniejszej sprawy akcentowane przez autora kasacji zagadnienie miało szczególną doniosłość, albowiem rzutowało na treść rozstrzygnięcia w kwestii odpowiedzialności karnej oskarżonego, to już sama obraza art. 434 § 1 k.p.k. nie tylko nie jest oczywista, ale budzi zasadnicze wątpliwości co do trafności stanowiska wyrażonego w kasacji.

W orzecznictwie ugruntowany jest pogląd, zgodnie z którym: „zgodnie z treścią art. 434 § 1 k.p.k. sąd odwoławczy może orzec na niekorzyść oskarżonego tylko wtedy, gdy wniesiono na jego niekorzyść środek odwoławczy. Uznaje się, że zakazem *reformationis in peius* unormowanym we wskazanym przepisie objęte są zmiany na niekorzyść oskarżonego w jakimkolwiek zakresie, w relacji do wyroku wydanego wobec niego w pierwszej instancji, niezależnie od tego, w jakim miejscu zostały dokonane” (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2025 r., II KK 424/24, LEX nr 3860325). „Zakaz orzekania na niekorzyść oskarżonego oznacza, iż w wypadku braku środka odwoławczego wniesionego na niekorzyść oskarżonego jego sytuacja w postępowaniu odwoławczym nie może ulec pogorszeniu w jakimkolwiek zakresie – w tym również w sferze ustaleń faktycznych powodujących lub tylko mogących powodować negatywne skutki w sytuacji prawnej oskarżonego” (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 grudnia 2024 r., I KK 427/24, LEX nr 3815844).

Przechodząc na grunt realiów procesowych oraz powiązanych z nimi aspektów stanu faktycznego należy stwierdzić, że Sąd I instancji, kierując się treścią opisu czynu zawartą w akcie oskarżenia, przypisał R.Ł. występki określony w art. 178a § 1 k.k., mający polegać na kierowaniu w stanie nietrzeźwości, po drodze publicznej, samochodem osobowym. Oczywiście jest, że na potrzeby opisu czynu wyczerpującego komplet znamion określonych w ww. przepisie nie było potrzebne określenie miejsca przestępstwa jako „drogę publiczną”, skoro znamieniem przestępstwa stypizowanego w art. 178a § 1 k.k. jest każde miejsce, w którym odbywa się ruch lądowy, wodny lub powietrzny. Sąd Rejonowy zresztą w pisemnych motywach wyroku sam dostrzegł, że okolice boiska piłkarskiego, gdzie doszło do zdarzenia nie były drogą publiczną, ale jedynie miejscem, w którym odbywał się ruch lądowy (zob. pkt 3 uzasadnienia wyroku Sądu *a quo*). Tak więc

przypisanie w zaskarżonym wyroku Sądu pierwszej instancji R. Ł., że ten kierował samochodem „po drodze publicznej”, było oczywistą nieprawdą i wobec wniesienia apelacji wyłącznie na korzyść oskarżonego Sąd Okręgowy nie mógł dokonać zmiany w tym zakresie poprzez wprowadzenie do opisu czynu niezbędnego znamienia przestępstwa z art. 178a § 1 k.k. w postaci prowadzenia pojazdu w ruchu lądowym.

Nie można przy tym zgodzić się z argumentacją wyrażoną w kasacji (s. 9), że określenie „droga publiczna” nie jest wyrazem poczynionych przez Sąd *meriti* ustaleń faktycznych, albowiem oczywiste jest to, iż elementy opisu czynu przypisanego w sentencji wyroku odpowiadają tym ustaleniom, a część motywacyjna wyroku, ma – co oczywiste – wtórny charakter względem jego sentencji. Chociaż sąd nie musi używać w opisie czynu przypisanego określeń wprost zaczerpniętych z typizacji przypisywanego przestępstwa w ustawie karnej, to jednak winien odzwierciedlić komplet znamion, a brak w tym zakresie – tak jak w niniejszej sprawie – może skutkować naruszeniem art. 1 § 1 k.k. w zw. z art. 115 § 1 k.k., nie zaś stanowić jedynie uchybienie standardom określonym w art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k., do którego to naruszenia również doszło, ale miało ono charakter wtórny względem obrazu prawa materialnego.

Sąd odwoławczy, rozpoznając jedynie apelację na korzyść oskarżonego zasadnie zatem uznał, że nie mógł konwalidować wadliwego opisu czynu, albowiem naruszałoby to zakaz *reformationis in peius*, a stanowisko to wskazał w ustnych motywach wyroku (nie sporządzono uzasadnienia na piśmie). W orzecnictwie wskazuje się, że „ocena co do realizacji znamienia ruchu lądowego (art. 178a § 1 k.k.), wymaga niejednokrotnie przeprowadzenia wnikliwej, indywidualnej analizy realiów występujących w konkretnej sprawie” (*wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2025 r., III KK 640/24, OSNK 2025/6/36, LEX nr 3859850*). Rzecz jasna można by było rozważyć, czy wynikające z opisu czynu ustalenie miejsca popełnienia przestępstwa jako drogę publiczną nie stanowi *implicite* uznania, że do występkę przypisanego oskarżonemu doszło w ruchu lądowym, skoro droga publiczna stanowi element ruchu lądowego. Tyle tylko, że skoro ustalenie co do miejsca popełnienia przestępstwa jako drogi publicznej było oczywiście wadliwe, to nie jest błędem przyjęcie, że kwestia charakteru miejsca

czynu R.Ł. pozostaje otwarta i wymaga poczynienia w tym przedmiocie właściwych ustaleń. Sąd II instancji miał zatem podstawy by uznać, że czynienie ustaleń faktycznych w tym kierunku stanowiłoby naruszenie art. 434 § 1 k.p.k., co implikowało konieczność wydania wyroku reformatoryjnego i uniewinnienia oskarżonego. Jakkolwiek stanowisko Sądu odwoławczego może wydawać się zbyt formalistyczne, czy nawet kontrowersyjne w świetle treści uzasadnienia wyroku Sądu I instancji, to jednak znajduje oparcie w fundamentalnej zasadzie prawa karnego – *nullum crimen sine lege*. Sądowi Najwyższemu znane są orzeczenia, w których na gruncie analogicznej problematyki przedstawiano zapatrywanie odmienne (zob. wyrok SN z dnia 26 lutego 2020 r., IV KK 265/19), jednak okoliczność ta jedynie potwierdza, że nie sposób mówić o rażącej obrazie przepisów prawa przez Sąd odwoławczy, a tylko takie, kwalifikowane naruszenie może stanowić podstawę uwzględnienia kasacji.

Na koniec i – ponieważ nie podniesiono tej kwestii w kasacji – jedynie na marginesie trzeba podkreślić, że w sprawach, w których kontrowersyjne jest ustalenie charakteru miejsca popełnienia przestępstwa określonego w art. 178a § 1 k.k., należy także rozważyć możliwość przypisania oskarżonemu usiłowania popełnienia ww. występkę. Na etapie postępowania odwoławczego zainicjowanego jedynie apelacją obrońcy oskarżonego – takie rozwiązanie mogłoby respektować zakaz określony w art. 434 § 1 k.p.k., stanowiąc jednocześnie realizację zasady trafnej reakcji karnej (art. 2 § 1 pkt 1 k.p.k.). W tym kontekście warto zauważyć, że obrońca oskarżonego we wniesionej apelacji (s. 2) wprost wskazywał, że „oskarżony miał zamiar przejechać niecałe 100 metrów do miejsca swojego zamieszkania”, czego nie mógłby uczynić nie wjeżdżając na drogę publiczną. Ta jednak kwestia nie została podniesiona w kasacji Prokuratora Generalnego i dlatego dalsze rozważania w tym zakresie na etapie postępowania kasacyjnego należy uznać za zbędne.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w postanowieniu, na podstawie art. 636 § 1 k.p.k. w zw. z art. 637a k.p.k. wydatkami postępowania kasacyjnego obciążając Skarb Państwa.

[WB]

[a.ł.]

Małgorzata Gierszon

Dariusz Świecki

Kazimierz Klugiewicz